

Nukleáris vezérlésű automatikák a bányában

Ráb Erzsébet, az MTI munkatársa írja:

A hazai szénbányászásban elsőként Tatabányán ismerték fel a rádióizotópos mérési módszerek és a nukleáris vezérlésű automatikák bányászati alkalmazásának jelentőségét. A szénbányák geofizikai csoportja már a hatvanas évek elején megkezdte az ilyen irányú kísérleteket.

A sok éves kísérletek eredményeként a tudományos elképzeléseket gyakorlatilag is sikerült megvalósítani, s ma már üzemszerűen alkalmaznak számos rádióizotópos berendezést Tatabányán, mind a felszíni, mind a föld alatti munkahelyeken. A meddőfeldolgozó üzemen például — ahol a bányákban felszínre kerülő meddőből kiválasztják a még értékes szenet — nukleáris automatikák irányítják a sűrűségmérő, a szintjelző és a szintszabályozó műszereket. A meddőből nyert szén minőségét rádióizotópos berendezések segítségével mérik, és ellenőrzik. Más külszíni üzemeknél az iszapot és a sűrített levegőt szállító csőhálózat, az üzemanyagtar-

tyok falvastagságának változását vizsgálják a különféle anyagok szerkezetébe akadálytalanul behatoló sugárzás segítségével. Így pillanatok alatt megállapítják a fémrészek kopását, a szennyvezetés mértékét. A szénbányák központi műhelyében roncsolás mentes anyagvizsgálatot folytatnak egy speciális ipari röntgenberendezéssel.

Tatabánya egyik bányájában szerelték fel az országban elsőként radioaktív bányabiztonsági világítótesteket. Az új, izotópos fényjelzők segítik a vágatokban a közlekedést, és alkalmasak a veszélyes helyek, elágazások megjelölésére is. A sok éves kutatómunka legújabb eredménye az a „Mirakar” nevű radioaktív sugárzással mérő berendezés, amit a tatabányaiak a Bányászati Kutató Intézetrel közösen fejlesztettek ki. Ennek a kis méretű, sújtólégbiztos, hordozható készüléknek a segítségével percek alatt meghatározhatják a szakemberek a bányabeli kőzetviszonyokat, a szénrétegek és meddőközvetek vastagságát, térbeli elhelyezkedését.

Szövés nélkül szövetek

A Német Demokratikus Köztársaság textilgépipara elősegíti, hogy Európa egyik legnagyobb textilvállalata, a Szegei Kenderfonó és Szövő teljesítse negyedik ötéves tervének egyik fontos feladatát, a korszerű, szövés nélküli technológia bevezetését. Az NDK-ból megérkeztek az úgynevezett varrva-hurkoló gépek, s azokat a német szakemberek segítségével szerelték fel. A két, együttesen mintegy két és fél millió forint értékű berendezés a próbüzemelés után csütörtökön megkezdte az újfajta cikket, a szövés nélküli szövet üzemszerű gyártását. A szövetet — a szövőgépekre jellemző, s nagy csattogással működő — vezető nélkül készítik. Az évszázados technológia helyett varrással rögzítik egymáshoz a szövet hosszanti és keresztirányú szálait. Egy-egy gépen 900 varrott hurkolja közvetlenül a fonalakat. Termelői költségük ötszörösen meghaladja a hagyományos gépeket.

Kinek szól az előadás?

Közvetlen hangú, közvetve postázott jókívánságokból tudom; a kritika nem örvend széles népszerűségnek ott, ahol kritizál. Különösen nem, ha a publikáció sovány terjedelme miatt szigorú tömönatokra szorítkozik, ha a produkció valóságosan (metán vélt) hőfoka és a száraz méltatás nem mindig ölelkezik abban az ideális harmóniában, ami a színezt, a közönséget és magát a kritikust is megnyugtatná.

1.

A jelenség felszíni, látszólag szót sem érdemelne, ha mögüle újlag nem találkoznánk elő azok az érzékenységi komplexusok, melyek a környezetünkben élő művészeket foglalkoztatják. Után, munkahelyen, klubokban sehol sem hordoznak annyi nyílt sebet, nehezen gyógyuló lelki sérülést, mint a művészek, kivált képp a vidéken élő művészek önértékelésében begömbölgő társaságában. A rendezőnek keves a próba, a színezt elkerüli az igazán neki való szerep, a díszítőző folt hátán foltozgatja a fantázia morzsáit, ami nagyvonalú elképzeléseiből verszegény realitásnak megmaradt, a zenészt agyonhajszolják a próbák és előadások, nincs ideje gyakorlásra. És a valós kétségek, mostoha körülmények tetejében ott a kritika, művész számára az ellátó tapsok után egyedüli visszhang, kontroll-esély, mely rideg közömbösséggel, észrevételező, olykor statisztikai felsorolásokban kimerülő részvétlenségével tovább szaggatja a sebeket.

Mi lehet az oka, hogy néhány leírt szónak, a dolgok természetéből fakadóan többé-kevésbé szubjektív észrevételnek sokszor nagyobb jelentőséget tulajdonítanak, mint amekkora lényegesen van? Alighanem az előadás — közönség — kritika optimálisan egyenlő oldalú háromszögének elhúzott vonalai, megbillent egyensúlya a vidéki művészeti központokban. Budapesti a színezt, miközben közönségének játszik, a kritikuskok garmadát látja a nézőtérben, kiknek messzehangzó véleménye — bármily ellentmondásosak is — végeredményben országos nyilvánosságot garantál. A vidéken dolgozó színész, előadóművész elvettve részeseül fény jótéteményeiben, ritkán kap országos visszhangot, neve általában megreked a helyi sajtó rövidebb hullámhosszán — s a művészeknek, az önmagát szüntelenül megújító, munkájára érzékeny művészeknek ez kevés. Igazságtalannak tartja. Neki tucatszám remekül eljátszott fészereppel sincs annyi lehetősége országos hírhévre, mint akármelyik

tévémondónak, vagy a magyar filmek epizód szerepeit kibérelt közepes képességű fővárosi kollégáinak. Az aránytalanságon, a méltatlan mellőzöttség érzésén azok a kivételes pillanatok sem változtatnak, ha egy-egy premierre bejelentkeznek a jónévtű országos lap kritikusai. Ilyenkor neki szól az előadás — a kritika meg a színésznek, lefegyverező stílusban, már elegáns, brillánsba mártott jelzővel, ósintén vállonverégetve, mintha csak tudná, jótékonykodásra mekkora szükség van.

2.

A kör bezárult, a színész valahol országos fórumon visszaolvassa nevét, hogy abban a bizonyos darabban jó volt, ügyes volt, tehetséges, szépemlényű, vagy egyenesen késsz, nagy művész, ritka pillanatokkal, magas hőfokon — aztán megint várhat évekig, hogy ekkora terítésben újra szóbahozzák. Az előadás — kritika — közönség különböző oldalú háromszögének legrövidebbje a közönség: egyre kevésbé számít. Igaz, elsősorban maga tehet róla, megosztotta, elkenyelmesítette a kultúra kibővítő szolgálatához. Nem képes már egy-egy előadást igazán feldobni, a hír, a sajtópropaganda szárnyára kapni — de spontán kifütyülni, megbuktatni sem. Manapság az emberek erősebben vagy finomabban, hosszabb vagy rövidebb ideig, kitarthatóan vagy enerváltan tapsolnak a színpadon — de mindig tapsolnak, s mindig udvariasan. Soha sem fütyülnek, zúgolódnak, soha sem hall-

gatnak. A taps elvettve agresszív, ritkán véleményező. Pedig a színházból ez hiányzik. Ami az adott pillanat varázsában azonnal eligazítaná a színezt, a rendezőt, a karmestert, mindenkit, aki egyetlen szalmaszálát is mozdított az előadásért. A siker (mely így nem igazi siker), s a bukás (mely így szintén nem igazi), csak késebb, a darab előadásainak számában derül ki, tehát lényegében hosszú távon dől el — holott a helyszínen kellene. Ebből következően a sarkos minősítés hátatlan szerepe egyedül a kritikára hárul, mely valójában csak bizonyítatlan jóslásokba bocsátkozhat, ha a szakma köteleit és a közönség körletét egyaránt figyeli.

3.

Kinek szól az előadás? Neves rendezőismerősöm panaszokodott egyik darabja után (fogadtatást lelkesnek éppen nem lehetett mondani), hogy valamennyien, túl a riváldán, tulajdonképpen háromesélyes lottót játszanak. A fágabb értelemben vett közönség, a „lila értelmiség” (így fogalmazott érthető felindultságból, időszerűen a sajátját) — és a hivatalos vélemény tetszését pályázzák, ezekből a két találat már optimális. Ideális körülmények között persze az az optimum, ha a három lottószám azonos: az igazán jó produkcióknak egyetlen találat van, a felítálat. Azt hiszem, alapvetően, erre érdemes játszani. Még ha látszólag a körülmények nem is ideálisak.

Nikolényi István

A PEDAGÓGIA MŰHELYÉBEN

„Ha újra kezdhethetném...”

Apró kezek ismerkednek a hangszerral, komoly feladatokat oldanak meg szép sikerrel a nagybokab. Hétévesek és húsz felé járó fiatalok, a Liszt Ferenc Zeneiskola növendékei. Összesen 930-an.

Stanics Béla, az Intézet igazgatója februárban ünnepel. Huszonöt éve dolgozik a pályán, 18 éve ebben az iskolában. Hegedűtanár, hat éve igazgató.

— A mi munkánk nem a legérdekesebb terület. Mindennapos feladatok, állandó helytállás, folyamatos gyakorlás és gyakoroltatás. A tantestület fiatal, és mondhatom, valamennyien lelkes, tehetséges emberek. Nálunk a jó oktatómunkához elengedhetetlen, hogy a tanárnak ne legyen állandó kapcsolata a hangszerral. A gyakorlás, az új kottaanyag át tanulmányozása rengeteg időt igényel. Szerencsére szívesen csinálják.

Az irodában, ahol beszélgetünk, szekrény áll, tele emlékmakkal, egy-egy sikeres szereplés díjaival. Az Országos Kamarazene Fesztiválon évről évre szép sikereket érnek el. A zenekar vezetője is Stanics Béla.

— Tavaly az Országos Üttörőzenekari Fesztiválon vettünk részt Egerben, a zenekar első lett a vonós kategóriában. Ebben az évben itt, Szegeden rendezik az országos hegedű- és fafúvversenyt, áprilisban. Nagy gond a szervezés, a tanárok és növendékek megfelelő fogadásának előkészítése. Másik feladatunk az ideán részt veszünk a Ki mit tud? vetélkedőn, márciusban lesz a helyi döntő.

— Hogyan készülnek fel egy-egy hangversenyre? — Bizony sok szabad időt elrabol a kollégáktól a növendékek felkészítése. Ilyenkor egy-két hónapig naponta találkozik a tanár a gyerekekkel, akiknek szüksége van még több gyakorlásra, azokkal külön is foglalkozunk. De megéri a fáradságot, a gyerekek csakúgy ragyognak a siker után.

Rendszeresen szerveznek tanári hangversenyeket, azokra is készülni kell. Az igazgató, tanítás, zenekar-

vezetés mellett kell időt szakítani a hegedűre.

— Látja, mindig itt tartom, ha van egy fél órá, máris kézbe veszem. A vesztély persze állandóan fenyeget: éppen elmélyülne az ember, amikor kopognak, kérnek-mondanak valamit, máris kizökkentem.

Igazgatói teendői közül az adminisztrációt hagyom el legszívesebben. Gondja, az intézet, hogyan lehetne a külső kerületekben a hangszeres oktatást is megszervezni. Az előképző után ugyanis a növendékek kénytelenek bejárni a központi iskolába, mert a kintiek nem tudnak helyet biztosítani. Így aztán a messze lakók gyakran lemorzsolódnak, sokszor a tehetséges gyerekek is megszakítják a tanulást.

— Pedig a legnagyobb élmény, ha a jelentkező hétéves gyerek közös erőfeszítés eredményeképpen komoly feladatokat old meg, és 14 éves korában zenei középiskolába kerülhet. Rengeteg volt növendékemmel találkoztam már a megye különböző iskoláiban, tanítottak. Ezért aztán, ha újra kezdeném, megint tanár lennék. Örülök, hogy a kislányom — minden jel arra mutat — ezt a pályát választja. Ő is hegedűtanár lesz.

Sulyok Erzsébet

A jég-sziget foglyai

Szovjet—olasz színes, szinkronizált film. Írták Robert Bolt (angol), Ennio de Concini (olasz) és Mihail Kalatozov (szovjet). Operatőr: Leonid Kalasnyikov. Zene: Alexandr Zacepin. Rendezte: Mihail Kalatozov. Főszereplők: Peter Fich (Nobile; angol), Sean Connery (Amundsen; angol), Hardy Krüger (svéd pilóta; nyugatnémet), Mario Adorf (rádiós; nyugatnémet), Claudia Cardinale (Anna; olasz) és Donatas Banionisz (Mariano; szovjet).

Évtizedekkel a sarkkutató hős korszaka után Umberto Nobile olasz tábornok (pilóta) 1928-ban egy hatalmas kormányozható léghajóval elindult az Északi-sarkra. Az Italia fedélzetén az expedíció eljutott ugyan a sark fölé, de a rossz idő miatt nem tudott leszállni. Visszafordultak, azonban a viharban a léghajó összetört és

lezuhant. A népes gárdából csak néhányan maradtak életben, köztük a vállalkozás vezetője, Nobile tábornok. Hetekig éltek a hó és jég fogságában, egyre kevesebb étellel és egyre kevesebb reménnyel. Megmentésükre 14 ország fogott össze. Elindult felkutatásukra a világ akkor legnagyobb jég-törő hajója, a szovjet Kraszin is. De a jég a nagy hajót megállította. Végül egy svéd repülő — rozoga kis alkotmányával — talált rá az expedíció életben maradt tagjaira, és elsőnek Nobile tábornokot vitte magával.

A tábornoknak ez a lépése óriási vihart kavart. Nines benne a filmben, de Nobile ezért Mussolini előtt kegyvesztett lett. A tábornok a Szovjetunióban telepedett le, s csak a második világháború után tért haza. Kalatozov filmje ennek a lépésnek morális

ÚJ FILMEK

elemzésére-értékelésére vállalkozik. Rekonstruálja az eseményeket, a diadalmas indulástól az Italia pusztulásáig, a jég világába rekedt expedíció hétköznapijait, de ezeket a rendkívül izgalmas képeket csak háttérként, szinte ürügyként használja fel arra, hogy a tábornok lélektani drámáját kibontsa. Ez a lélektani elemzés azonban nem képes valódi feszültséget teremteni. Egyrészt azért, mert tulajdonképpen nincs mit eldönteni. Hogy a tábornok helyesen cselekedett, azt a nézők — a tények ismeretében — nagyon jól tudják. Másrészt ez a morális elemzés terjedelmessé, hosszadalmassá teszi a filmet.

Az igazi érdekesség ebben a filmben az expedíció útjának rekonstrukciójában van. A jég-sziget foglyai azok a jelenetekre foglalkoznak emlékezni.

Ü. L.

Boszorkányperből dráma

A Szegedi Nemzeti Színházban megkezdődtek Bárdos Pál Úriszék című művészi próbái. A Szegeden élő írónak ez az első drámája. Témájában a Szeged környéki boszorkányperek egyikét eleveníti fel. Színpadra lépnek a darabban az elvakultak, a megvesztegetettek, a megfélemlítettek és a megügyözöttek. Velük szemben védőtelenül áll az ártatlan

Selymes Sára, aki mindvégig megőrzi emberségét. Ezt a szerepet Miklós Klára érdemes művész játssza. Rajta kívül Bicskey Károly, Iványi József, Mentés József, Kovács János Jászai-díjasok és más, sok kiváló szegedi művész lép színpadra.

A darabot Angyal Mária rendezi. Az ősbemutató március 4-én tartják a Szegedi Nemzeti Színházban.

Ülést tartott a MÉM műszaki fejlesztési tanácsa

Csütörtökön dr. Gergely István miniszterhelyettes elnökségével ülést tartott a MÉM műszaki fejlesztési tanácsa. A szarvasmarhatartás komplex technológiai rendszereit értékelték. Megállapították, hogy 6600 istállóban aprózedik szét az országosan meglévő 531 000 tehén-férőhely, az épületek mintegy 60 százaléka elavult, és ezért nagy szüksége van a felújításra, rekonstrukciónak, valamint új telepek építésére. A MÉM felmérése szerint az elmúlt évben 414 szakosított tehénészeti telep építésén dolgoztak a mezőgazdasági nagyüzemekben, a létesítmények döntő többségét át is adták rendeltetésének. Az új szakosított telepek összesen 160 000 tehénférőhely van.

A bizottság megállapította, azt is, hogy a gazdaságok sok esetben idegenkednek a tipuservek felhasználásától, saját elképzeléseik alapján rendezték be a telepeket, ami nem minden esetben bizonyult szerencsés megoldásnak. Előfordult ugyanis, hogy az egyéni elképzelések a gyakorlatban nem váltak be, ami a gazdaságos üzemeltetést is befolyásolja. A tanács az ülésen meghatározta azokat a szarvasmarhatartási technológiákat,

amelyek a legnagyobb sikerre számíthatnak a hazai mezőgazdaságban.

A MÉM műszaki fejlesztési tanácsa megvizsgálta, hogyan halad a zöldgéptermesztés fejlesztése. Megállapította, hogy aránylag gyorsan, három év alatt sikerült kialakítani a paradicsom, valamint a vöröshagyma termesztésének komplex gépterendszerét. Az uborka- a fűszerpaprika- és a zöldbabbetakarító gépek kísérletei jó útemben haladnak. A gazdaságok számíthatnak arra, hogy a gépek átváltása rövidesen megkezdődik. A gépek elterjedését egyelőre akadályozza a magas ár.

Gránát a kövek között

A Szabadság-híd pesti hídjénél, a Duna szélén levő kövek között repeszgránátot talált Kelemen László tanuló, budapesti lakos, aki azonnal értesítette a rendőrséget. A veszélyes robbanóanyagot a tűzsereszek elszállították. Feltehetően háborús maradvány, és az alacsony vízállás miatt került felszínre.